

ΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ*

Υπό ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΤΣΟΥΓΚΟΥ

Πρὸς ἐπισήμανσιν τῶν βιομηχανικῶν στόχων διαγράφωμεν κατωτέρω τὴν γενικὴν ἐντύπωσιν πού δημιουργεῖ τὸ νέον πρόγραμμα καὶ τοὺς βασικοὺς στόχους πού θέτει.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Σχεδίου Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν περίοδον 1966 - 1970 ἀποκομίζει κανεὶς ἐντόνως τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται περὶ ψυχρᾶς μελέτης γραφείου, ἣ ὅποια βλέπει μεγέθη, προγραμματίζει μεγέθη χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μὲ τοὺς φορεῖς τῆς προγραμματιζομένης οἰκον. ἀναπτύξεως. Δὲν ἐγκύπτει εἰς τὰς ἀντιδράσεις τοῦ ἐμφύχου ὕλικου, δὲν συλλαμβάνει τὸν σφυγμὸν τῆς οἰκονομίας. Εὐθυγραμμίζεται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς πρὸς τὴν γνωστὴν τακτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως - τακτικὴν διοικήσεως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ἡ ἔλλειψις ἀμέσου ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μαρτυρεῖται : Ἀπὸ τὴν γενομένην κατὰ τὴν πρώτην δημοσίαν συζήτησιν τῆς «Ἐταιρείας Προγραμματισμοῦ» πρὸ ἔτους, τοῦ θέματος «Προγραμματισμός, ἐλευθέρη οἰκονομία καὶ δημοκρατία» εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν Χρ. Πανάγου, ὁ ὅποιος ἐτόνισεν : «Τὸ πρῶτον πενταετὲς πρόγραμμα — προσωρινόν καὶ ὀριστικόν— ὑπῆρξεν ἔργον καθαρῶς γραφειοκρατικόν... Ἡ ἰδίᾳ μέθοδος δυστυχῶς ἀκολουθεῖται καὶ πάλιν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ νέου προγράμματος, διὰ τὸ ὅποιον λέγεται ὅτι ἐξησφαλίσθησαν τοὐλάχιστον ἐπιστημονικώτεραι μέθοδοι. Τὸ γεγονός ἐν τούτοις ὅτι οὐδὲν συλλογικὸν ὄργανον ἐργάζεται παραλλήλως πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν Οἴκου. Προγραμματισμοῦ (ΚΕΠΕ) καὶ ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καταρτισθὲν Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον Οἴκου. Ἀναπτύξεως συνῆλθε μόνον ἀπαξ εἰς πανηγυρικὴν συστατικὴν συνεδρίασιν, πείθει ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, δηλαδὴ ὁ κύριος ὑπεύθυνος παράγων τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος, εἶναι ἀμέτοχος τῆς εὐθύνης τῆς καταρτίσεώς του καὶ ἐπὶ πλέον ἀνίδεος τῶν γενικῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν».

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων Γ. Δράκος, ἐπικροτῶν τὰ ἀνωτέρω, ἐτόνισεν εἰς εἰσήγησιν κατὰ τὴν ἰδίαν συζήτησιν : «Θὰ ελεγα, καὶ τὰ εἶπεν καλλίτερα ἀπὸ ἐμένα, ὁ Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας Ψαρῶν καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ε.Β.Ε. Ἀθηνῶν Πανάγου»... ὅτι δυστυχῶς δὲν ἔχομεν

* Ἀνακοίνωσις γενομένη, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐταιρείαν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τὴν 1 Ἀπριλίου 1966.

ἀναπτύξει εἰς τὸν τόπον μας ἐπαρκῆ συνεργασίαν μεταξύ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων».

Θὰ ἀναφέρω τέλος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Βιομηχάνου Χριστοφόρου Κατσάμπα, ὁ ὁποῖος εἰς πρόσφατον ἑμιλίαν του διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Βιομηχανίαν εἰς τὸν Ροταριανὸν Ὅμιλον Ἀθηνῶν, διαπιστώνει «ὅτι οὐδεμία ἀνησυχία διαφαίνεται εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ ὑπευθύνους. Τοῦναντίον πλήρης μακαριότης βασιλεύει καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἱκανοποιήσας, μὲ τὰ διάφορα προγράμματα πού δλέπουν κατὰ καιροὺς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ συντασσόμενα ἐν κρυπτῇ καὶ παραδύσσει καὶ μακρὰν οἰασδήποτε ἐπαφῆς μὲ ἐκείνους πού πρόκειται νὰ τὰ ἐφαρμόσουν».

Ἦγνοήθησαν, λοιπόν, αἱ ὀργανώσεις σημαντικῶν ἐμποροβιομηχανικῶν φορέων κατὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ νέου οἴκον προγράμματος, ὅπως ἠγνοήθησαν καὶ αἱ ὀργανώσεις τῶν Βιοτεχνῶν, Ἀγροτῶν, Ἐργατῶν καὶ Ὑπαλλήλων καὶ κάθε ἄλλη συλλογικὴ ὀργάνωσις ἐνδιαφερομένων.

Τελείως διαφορετικὴ ὑπῆρξε ἡ διαδικασία καταρτίσεως οἴκον προγραμμάτων εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Καὶ θὰ ἐπ' ἀναφερθῶμεν συντόμως εἰς τὸν τρόπον καταρτίσεως τῶν Γαλλικῶν προγραμμάτων καὶ τοῦ πρώτου, πρὸ μηνῶν, ἀποπερατωθέντος Ἀγγλικοῦ οἴκον προγράμματος.

Τὰ Γαλλικὰ οἴκον προγράμματα χαρακτηρίζονται ὡς π ρ ᾱ ξ ῖ ῖ τ ῆ ῖ δ λ ὅ τ ῆ τ ο ῖ π ο ῦ ὑ π ο τ ᾶ σ σ ε ῖ τ ᾶ ῖ ἀ π ο φ ᾶ σ ε ῖ ῖ τ ῶ ν φ υ σ ῖ κ ῶ ν καὶ ν ο μ ῖ κ ῶ ν π ρ ο σ ῶ π ῶ ν ε ἰ ῖ σ σ υ λ λ ο γ ῖ κ ο ῦ ῖ ἀ ν τ ῖ κ ε ἰ μ ε ν ῖ κ ο ῦ ῖ σ κ ο π ο ῦ ῖ καὶ ἀ π ῶ τ ε ρ ο ν τ ε λ ῖ κ ὸ ν σ τ ὸ χ ο ν. Καὶ εἶναι πραγματικῶς τοιαῦτα. Διότι καταρτίζονται ἀπὸ τὰς ἐπιτροπὰς καὶ ὑποεπιτροπὰς ἐκσυγχρονισμοῦ, τὰς ὁποίας ἀποτελοῦν ἐκπρόσωποι τῆς διοικήσεως, τῶν διαφόρων ἐπαγγελματικῶν τάξεων, τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐμπειρογνώμονες. Εἰς τὰς 19 ἐπιτροπὰς ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ τρίτου προγράμματος ἔλαβον ἐνεργῶς μέρος 612 ἐκπρόσωποι διαφόρων τάξεων. Συμπεριλαμβανομένων δὲ καὶ τῶν ομάδων ἐργασίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνηλθῶν εἰς 3.000 περίπου. Διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ τετάρτου προγράμματος ἠῤῥήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτροπῶν εἰς 989 ἄτομα καὶ συνολικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχοληθέντων μὲ τὸ πρόγραμμα εἰς 3.137. Ἐξ αὐτῶν ἦσαν :

Ἀγροκτήμονες	107
Ἐπιχειρηματίαι	715
Ὑπάλληλοι	781
Ἐκπρόσωποι Συνδικάτων Ἐργατῶν καὶ Ἀγροτῶν	281
Ἐκπρόσωποι Συνδικάτων Ἐργοδοτῶν	562
Διάφοροι	691

Σύνολον

3.137

Αι έπιτροπαι έκσυγχρονισμού έργάζονται έντός πλαισίων χαρακτηρισμένων υπό τής Έπιτηρείας του Γενικού Έπιτρόπου. Ο Γενικός Έπιτροπος πλαισιούται από τεσσαρακοντάδα συμβούλων, εκπροσωπεί μόνιμως τόν Πρωθυπουργόν εις τά Έπουργεία εις ότι άφορά τήν εφαρμογήν του προγράμματος και είναι έπιφορτισμένος με τήν έπεξεργασίαν τών αναλογιών (συνθέσεις) του πλάνου. Αι εισηγήσεις του Προέδρου υπόκεινται εις τόν έλεγχον έτέρας Έπεπιτροπής του Άνωτάτου Συμβουλίου, που άπαρτίζεται από εκπροσώπους τών εργαζομένων τάξεων. Τέλος υπάρχει και Συμβούλιον Ύπουργών που εισηγείται εις τό ύπουργικόν συμβούλιον τό σύνολον του προγράμματος και φροντίζει διά τόν συντονισμόν τών ενεργειών τών διαφόρων Έπουργείων. Έκτός τών κεντρικών ύπηρεσιών προγραμματισμού, λίαν ένδιαφέρουσαι από Έλληνικής άπόψεως, είναι: αι Γαλλικαί ύπηρεσίαι περιφερειακού προγράμματος, όστις διεμορφώθη κατά τά τελευταία έτη. Λειτουργούν Περιφερειακά Συμβούλια υπό τήν προεδρίαν του Νομάρχου και συμμετοχήν του Νομομηχανικού, του Οικονομικού Έπιθεωρητού και άλλων άνωτάτων περιφερειακών ύπαλλήλων. Παράλληλως όμως προς τά δημόσια συμβούλια, έργάζονται και έπιτροπαι ήμιδημόσια: και ιδιωτικά περιφερειακής άναπτύξεως, χαρακτηρισ της συμβουλευτικής. (Πρβλ. P. Bauchet, «La planification française» 2α έκδ. 1962).

Τήν εϋθύνην του πρώτου Άγγλικού Οίκου. Σχεδίου άνέλαβε τό προς τούτο συσταθέν τόν Νοέμβριον του 1964 νέον Έπουργείον Οικονομικών Έποθέσεων. Συνεστήθησαν και δύο άλλα όργανα προγραμματισμού: «Τό Οικονομικόν Συμβούλιον Οίκου. Άναπτύξεως και τά Περιφερειακά Συμβούλια Προγραμματισμού». Και τόν Σεπτέμβριον του 1965 τό πρόγραμμα ήτο έτοιμον. Τό Έθνικόν Συμβούλιον διά 14 έπιτροπών έπεξεργάζεται τά κλαδικά προγράμματα διά τό σύνολον τής χώρας. Και συμμετέχουν εις τά συμβούλια αυτά εκπρόσωποι όλων τών δραστηριοτήτων. Τά περιφερειακά συμβούλια έχουν τήν εϋθύνην τής μελέτης και έπεξεργασίας οίκου. προγραμμάτων περιφερειών ώρισμένων. Έκπροσωπούνται δε εις αυτά αι περιφερειακάι συνδικαλιστικά: όργανώσεις τών εργοδοτών, εργατών και τών άλλων παραγωγικών τάξεων.

Άς μή νομισθη όμως ότι και εις τά όλοκληρωτικώς σοσιαλιστικά κράτη του Άνατολικού Συνασπισμού τά οίκου. προγράμματα καταρτίζονται: εκ τών άνω κεκλεισμένων τών θυρών. Άπεναντίας. Και τά προγράμματα τών κρατών αυτών είναι προϊόντα συλλογικής εργασίας όλων τών ύπευθύνων κρατικών όργανισμών και ύπηρεσιών. Η διαφορά μεταξύ οίκου. προγραμματισμού τών κρατών με έλευθεράν οικονομίαν και τών κρατών με' όλοκληρωμένην σοσιαλιστικήν οικονομίαν είναι θεβαίως βασική. Η διαφορά όμως εύρίσκεται εις τόν τρόπον διαγραφής τών προγραμμάτων. Εξ τών σοσιαλιστικά κράτη καταρτίζονται τά επί μέρους προγράμματα και τό όλον πρόγραμμα με πάσαν δυνατήν λεπτομέ-

ρειαν. Έφαρμόζεται: ο λεγόμενος έπιτακτικός, απόλυτος προγραμματισμός.

Γίνεται: δέ εύρυτάτη χρήση μαθηματικών πρὸς προσδιορισμὸν τῶν οικονομικῶν συσχετίσεων καὶ ἐπιπτώσεων. Γεγονὸς πού καθιστᾷ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ σύνθεσιν τοῦ προγράμματος δυσχερεστάτην - δυσχερεστέραν ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν του. Εἰς τὸ γεγονός δ' αὐτὸ δρῶνται καὶ ὠρισμένα: ἀποτυχία. Ἐνῶ εἰς τὰ κράτη ἐλευθέρως οικονομίας ἐπικρατεῖ ὁ τύπος τοῦ εὐελκτικού προγραμματισμοῦ. Ἀναποκρίνεται δὲ ἄριστα ὁ εὐέλκτικος προγραμματισμὸς εἰς τὸν ὅρισμὸν πού δίδει ὁ Γαλλικὸς Νόμος τῆς 23ης Ἰουλίου 1962, εἰς τὸ πρῶτον τοῦ ἄρθρου «Πλαίσιον προγραμμάτων ἐπενοδύσεως διὰ τὴν περίοδον 1962 - 1965 καὶ μέσον προσανατολισμοῦ τῆς οἰκον. ἀναπτύξεως καὶ κοινωνωνικῆς πρόδοου».

Ἐκ τῆς πείρας τῶν Γαλλικῶν καὶ ἄλλων ἐπιτυχῶς ἐφαρμοσθέντων προγραμμάτων εἰς κράτη ἀστικά προκύπτει ὅτι ἡ κρατοῦσα διαδικασία καταρτίσεως οἰκον. προγραμμάτων εἶναι ἡ ἑξῆς :

Πρῶτον. Ὑπὸ τοῦ κράτους διαγράφονται αἱ κατευθυντήριοι γραμμὴ τοῦ προγράμματος ἐν συνδυασμῷ θεθαίως πρὸς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν προσανατολισμὸν αὐτοῦ. Ἐντάσσεται δέ, τὸ ἕκτους συνήθως διαρκείας πρόγραμμα, εἰς πρόγραμμα εύρυτέρας προοπτικῆς 10 - 15 καὶ περισσοτέρων ἐτῶν.

Δεύτερον. Ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας προγραμματισμοῦ, συγκροτουμένης ὑπὸ ἐδικῶν ἐπιστημόνων, δίδονται ἐντολαὶ καὶ παρακολουθεῖται ἡ κατάρτις ἐδικῶν μελετῶν κατὰ κλάδους ὀριζοντίως καὶ καθέτως, ὑπὸ συλλογικῶς ἐξ ὄλων τῶν τάξεων συγκροτουμένων κεντρικῶν καὶ περιφερειακῶν ἐπιτροπῶν, ὑπεπιτροπῶν καὶ δμᾶδων ἐργασίας. Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ ἡ σύνθεσις τοῦ προγράμματος ὑπὸ τῆς ἐπιτελικῆς ὑπηρεσίας προγραμματισμοῦ. Ἡ μακροοικονομικὴ ἐπεξεργασία τῶν βασικῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, δύναται, θεθαίως, νὰ γίνῃ καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως μαθηματικῶ - στατιστικῶ ὑποδείγματος, εἶναι ὁμοῦς αὐτὴ ἀνευ ἀξίας ἐὰν δὲν ἐπαληθευθῇ ἀπὸ τὰς κλαδικὰς ἐδικὰς μελέτας, ὡς γενικῶς ἀναγνωρίζεται. Εἰς δὲ τὰ σοσιαλιστικὰ κράτη ἡ σχετικὴ διαδικασία καθορίζεται ἐπιγραμματικῶς ὡς ἑξῆς : «Τὸ νέον οἰκ. σύστημα προγραμματισμοῦ καὶ καθοδηγήσεως τῆς Οἰκονομίας ἀποτελεῖ τὴν ὀργανικὴν σύνθεσιν τῆς ἐπιστημονικῶς θεμελιωμένης ἡγετικῆς δραστηριότητος ἐν τῇ Οἰκονομίᾳ καὶ τοῦ ἐπιστημονικῶς αἰτιολογημένου, βάσει προοπτικῆς προσανατολισμένου Κεντρικοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ, μετὰ τῆς ἐκτεταμένης χρησιμοποίησεως τοῦ ὕλικου ἐνδιαφέροντος ὑπὸ μορφὴν αὐτοτελοῦς - κλειστοῦ συστήματος οἰκον. μοχλῶν (Πρβλ. ΑΡΕΛ καὶ ΜΙΤΤΑΓ : «Οἰκονομικοὶ Νόμοι κλπ. 1964, Σ. 68) .

Παρ' ἡμῖν ἡ διαδικασία καταρτίσεως τοῦ προγράμματος ἔγινε πρῶτον ὅτι :

Ἦρχισεν ἡ σύνθεσις τούτου χωρὶς νὰ ὑπάρχουν πλήρεις διαφω-

τιστικά κατά κλάδους μελέται : Αί καταρτισθείσαι δέ μελέται του Γ' Μέρους του προγράμματος δέν είναι προϊόντα συλλογικής εξαντλητικής έρεύνης, άλλα μελέται γραφείου - σεμιναρίου, συνταχθείσαι επί τή βάσει στοιχείων δημοσίων κυρίως ύπηρεσιών και ήμικρατικών οργανισμών.

Υπεβλήθησαν θεαίως, και εις επαγγελματικές οργανώσεις και εις μεμονωμένας επιχειρήσεις «Έρωτηματολόγια». Αί άπαντήσεις όμως εις αυτά ήσαν ανεξέλεγκτοι. Διότι, έλλειπεν, ό διάλογος, ό όποιος θά ήμπορούσε και τούς έρωτωμένους και τούς έρωτώντας νά διαφωτίση.

Μειονεκτηί, λοιπόν, βασικώς τό νέον πρόγραμμα ως έργασία γραφείου. Ένώ έπρεπε νά έχη τόν χαρακτήρα συλλογικής εργασίας ανταποκρινομένης εις συλλογικά οικονομικά και κοινωνικά αίτήματα. Έκτός όμως του βασικού αυτού μειονεκτήματος και κυρίως, συνεπεία αυτού, παρουσιάζει τό νέον πρόγραμμα και άλλας γενικής φύσεως και επί μέρος άτελείας. Αί γενικώτεροι άτέλειαί του είναι :

α) Δέν εξετάζονται και δέν αξιολογούνται άρκούντως αί συνέπειαι τής συνδέσεως τής έλληνικής οικονομίας μετά τής Εύρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.). Και όμως ή έλληνική Βιομηχανία και Βιοτεχνία ήρχισαν νά προσαρμόζονται ήδη πρós τās συνθήκας τής Ε.Ο.Κ. —χωρίς νά τό ύποφιασθούν οι προγραμματισταί— όπως θά έξηγήσιμεν εις άλλην παράγραφον.

β) Δέν διερευνάται ή βαρύτης τών άδύλων πόρων εις τήν έλληνικήν οικονομίαν τής όποιας άποτελούν χαρακτηριστικών γνώρισμα. Έπισημαίνονται υπό του προγράμματος, ως βασικά χαρακτηριστικά τής έλληνικής οικονομίας, ή στενότης τών φυσικών πόρων, τό μικρόν μέγεθος τής έλληνικής οικονομίας και ή χαμηλή παραγωγικότης του γεωργικού τομέως και παραλείπονται οι άδύλοι πόροι, οι όποιοι υπερβάντες τό 1965 τά 500 έκατομμύρια δολάρια εκάλυψαν τό ήμισυ και πλέον τής αξίας τών εισαγωγών και εις τό υπερδιπλάσιον τήν αξίαν τών έξαγωγών. Υπολογίζεται δέ ν' ανέλθουν τό 1970 εις 1.000 περίπου έκατομμύρια δολάρια, χωρίς νά έξαρθή ή δημιουργουμένη έπισημής εξάρτησις τής έλληνικής οικονομίας εκ του έξωτερικού. Και όμως εξάρτησις άλλης μορφής, προκληθείσα λόγω διογκώσεως τών έξαγωγών, θεωρείται επικίνδυνος εις τήν Δ. Γερμανίαν. Έκτός όμως τής έπισημής εξάρτησεως εκ του έξωτερικού, οι άδύλοι πόροι γίνονται πρόξενος και επιπλοκών εις τήν οικονομικήν ανάπτυξιν. Όπως ή μή επιθυμητή διόγκωσις τών επενδύσεων εις οικονομίας και ή ύποαπασχόλησις ή παρασιτική διαβίωσις ύπολογισίμου εργατικού δυναμικού, τροφοδοτουμένου υπό έμβασμάτων ήμογενών του έξωτερικού. Τά προβλεπόμενα δέ υπό του προγράμματος άντικίνητρα (φόρος επί τής άκινήτου περιουσίας) πρós περιορισμόν τών επενδύσεων εις οικονομίας και αντίστοιχον έπαύξησιν τών παραγωγικών επενδύσεων, θά μειώσουν πιθανώς τās ανεπιθυμήτους εις οικονομίας επενδύσεις, άλλα θά επιδράσουν άσφαλώς άνασταλτικώς

ἐπὶ τῆς εἰσοδῆς πόρων ἑξωτερικοῦ. Εἶναι καταφανὴς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀσυνέπεια εἰς συνδυασμὸν στόχων : Προγραμματίζεται αὐξήσις ἀδήλων πόρων καὶ δημιουργοῦνται ἀντικίνητρα ἐπιδρῶντα ἀνασταλτικῶς ἐπὶ τῆς αὐξήσεως αὐτῶν.

γ) Δὲν γίνεται προέκτασις τῶν στόχων τοῦ προγράμματος καὶ ἔνταξις αὐτοῦ εἰς χρονικὴν περίοδον 10-12 ἐτῶν, ὅποτε θ' ἀρχίζουσι ἀποδίδοντες βασικῆς σημασίας προγραμματιζόμενοι τομεῖς (Παιδεία — Συγκοινωνία κλπ.).

"Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπὶ μέρους ἀτελείας, αὐταὶ εἶναι πολλαὶ καὶ διαπιστώνονται εὐκόλως εἰς τὸ τρίτον μέρος τοῦ προγράμματος. Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὸν τομέα τῶν συγκοινωνιῶν. Παραλείπεται ὁ προγραμματισμὸς τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ τὸ φλέγον ζήτημα τοῦ συντονισμοῦ χειρῶν καὶ θαλασσίων συγκοινωνιῶν πίπτει εἰς τὸ κενόν. Ὡς δικαιολογία δὲ προβάλλεται ὅτι τὸ ὅλον θέμα τῶν σιδηροδρόμων εὐρίσκεται ὑπὸ μελέτην, διεξοχόμενῃ εἰς τὰ πλαίσια τῆς μελέτης τοῦ ἐθνικοῦ συστήματος μεταφορῶν τῆς συνεργασίᾳ τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. Καὶ ὁμως ὑπάρχουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μελετῶν, καὶ ἡ ἐμπεριστατωμένη διερεῦνησις τῆς καταστάσεως τῶν συγκοινωνιῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδιαιτέρως τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Δρος ΦΡΟΝΕ, ὅστις παρέμεινεν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐμελέτησε τὸ θέμα ἐπὶ τόπου. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς : Τί νόημα ἔχει ἡ μετάκλησις ξένων ἐμπειρογνομηδόνων ὅταν δὲν ἀξιοποιοῦνται αἱ λίαν δαπανηραὶ μελέται των; (Σημειωτέον ὅτι καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος ἔλαβε μέρος εἰκόσας ξένων ἐμπειρογνομηδόνων, χωρὶς ἡ συμβολὴ των νὰ γίνῃ αἰσθητή) .

Μετὰ τὰς εἰσαγωγικὰς, γενικὰς αὐτὰς παρατηρήσεις, θὰ σχιμαγραφῆσι μὲν τοὺς βασικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοῦ προγράμματος καὶ τὰ μέτρα πρὸς ἐπίτευξίν των, διὰ νὰ ἐπιστημάνωμεν τοὺς διαμηχανικοὺς στόχους ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσουσι ἰδιαιτέρως.

Ὡς βασικὸς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ προγράμματος προβάλλεται ἡ ἐπίτευξις ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑψηλοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπιθυμητῆς διαρθρώσεως αὐτῆς.

Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἀνῆλθε εἰς 6,3%. Διὰ τὴν πενταετίαν 1966-1970 προγραμματίζεται μέσος ὄρος ἐτησίας αὐξήσεως 7-8%. Καὶ θὰ ἐπιτευχθῇ ὁ μέσος αὐτὸς ὄρος δι' αὐξήσεως τῆς διαμηχανικῆς παραγωγῆς κατὰ 11%. Ἡ αὐξήσις προβλέπεται ὅτι θὰ παρέλθῃ κατὰ 1% μόνον ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀπασχολήσεως καὶ κατὰ 6-7% ἐκ τῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγικότητος. Ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγικότητος ἀποτελεῖ βασικὸν στόχον τοῦ προγράμματος. Θὰ ἐπιδιωχθῇ διὰ τῆς ἐλαχιστοποιήσεως τοῦ κοινωνικοῦ κόστους ποὺ συνήθως συνοδεύει τὴν διαμηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Διὰ τῆς ἐκδιαμηχανίσεως κυρίως καὶ τῆς δημιουργίας βιομηχανικῶν πόλων ἑλλείψεως ἐπιδιώκεται καὶ ἡ περιφερειακὴ ἀνάπτυξις.

Ἀπασχόλησις.

Πρὸς ἐπίτευξιν τῶν βασικῶν στόχων τοῦ προγράμματος, τῆς αὐξήσεως δηλαδή τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγικότητος, προγραμματίζεται ἀναδιάρθρωσις τῆς ἀπασχολήσεως. Προβλέπεται αὐξησις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπὸ 3.501 χιλιάδας τὸ 1965 εἰς 3.693 χιλιάδας τὸ 1970, αὐξησις ἰσοδυναμοῦσα μὲ μέσον ἐτήσιον ρυθμὸν αὐξήσεως 1.1%.

Ἐπέρχεται αὐξησις εἰς ὅλους τοὺς κλάδους δραστηριότητος, πλὴν τῆς Γεωργίας, τῆς ὁποίας τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς θὰ μειωθῇ ἀπὸ 53% εἰς 47,6%. Μὲ μέσην ἐτήσιαν μεταβολὴν κατὰ τὴν πενταετίαν μείον 1%. Εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους ἡ προγραμματιζομένη αὐξησις ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἐμπόριον καὶ λοιπαὶ ὑπηρεσίαι ὁμοῦ	6,6%
Μεταλλεῖα	3,3%
Ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας	5,5%
Μεταφοραὶ — Ἐπικοινωνίαι	3,1%
Μεταποιήσις (Βιομηχανία καὶ Βιοτεχνία)	2,2%

Ἡ ὡς ἄνω προγραμματιζομένη βελτίωσις τῆς παραγωγικότητος, δικαιολογεῖ ἴσως τὴν μικρὰν αὐξήσιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὴν βιομηχανίαν. Δὲν δικαιολογεῖ ὅμως τὴν ὑπερτροφικὴν διόγκωσιν εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους καὶ ἰδίως εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰς κατασκευάς, κλάδους εἰς τοὺς ὁποίους ὑποτίθεται, τοῦλάχιστον, ἔτι θὰ ἐπιδιωχθῇ βελτίωσις τῆς ὁμολογομένηως χαμηλῆς παραγωγικότητος.

Εἰς ἀπολύτους ἀριθμοὺς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων θὰ μεταβληθῇ ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὴν Γεωργίαν θὰ μειωθῇ ἀπὸ	1.850 χιλ.	εἰς 1.759 χιλ.
Εἰς τὴν Μεταποίησιν θ' αὐξηθῇ ἀπὸ	459 » »	513 »
Εἰς τὸ Ἐμπόριον καὶ Ἑπηρεσίας θ' αὐξηθῇ ἀπὸ	784 » »	924 »
Εἰς τοὺς λοιποὺς Κλάδους θ' αὐξηθῇ ἀπὸ	403 » »	497 »

Σύνολον 3.501 » » 3.693 »

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ἀναδιάρθρωσεως τῆς ἀπασχολήσεως, προβλέπεται καὶ βελτίωσις τοῦ ἐπιπέδου ειδικοῦσεως τῶν ἀπασχολουμένων ὡς ἑξῆς: εἰς ποσοστὰ ἐπὶ τοῦ συνόλου :

Α' Ἀνώτερον Προσωπικὸν (ἐπιστήμονες)	ἀπὸ 2,6% εἰς 3% αὐξ. 4%
Β' Μέσον Προσωπικὸν (τεχνικοὶ)	» 2,9% » 3,5% » 4,4%
Γ' Κατώτερον Προσωπικὸν (τεχνίται)	» 28,3% » 32% » 3,5%
Δ' Ἀγειδίκαντοι	» 12,7% » 13,5% » 2,4%
Ε' Γεωργοί, ἀγροεργάται	» 53,5% » 48% μείωσ. 1,1%

(Σημειωτέον ότι τὰ ἔρια διακρίσεως παρ' ἡμῖν, τοῦ εἰδικειμένου ἀπὸ τοῦ ἀνειδικεύτου προσωπικοῦ εἶναι: λίαν συγκεχυμένα. Καὶ πολλοὶ ἀνειδίκευτοι χαρακτηρίζονται ὡς εἰδικειμένοι: χωρὶς νὰ εἶναι).

Ἡ ἀπόλυτος αὐξήσις τῶν ἀπασχολουμένων κατὰ 185.000 ἐντὸς πενταετίας, ἀντιμετωπίζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς μειώσεως τῆς ἐξωτερικῆς μεταναστεύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ παλιννοστήσεως σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἐλλήνων ἐργατῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ κυρίως εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν. Ἡ σχετικὴ δὲ αὐξήσις τῶν ἀστικῶν ἀπασχολήσεων ἐπιδιώκεται διὰ τῆς μειώσεως τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα. Προβλέπεται δὲ πρὸς τοῦτο γενικὴ βελτίωσις τῶν ἀποδοχῶν καὶ ἀναπροσαρμογὴ μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, ἀναλόγως τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας καὶ γενικώτερον δικαιοτέρα κατανομὴ τῶν εἰσοδημάτων. Τὸ πρόγραμμα εἰσηγείται τὴν ἐφαρμογὴν θετικῆς πολιτικῆς εἰσοδήματος, ἣ ὁποία θὰ καλύψῃ τὰ πάσης φύσεως εἰσοδήματα (μισθοὺς, ἡμερομίσθια, κέρδη, προσόδους κλπ.). Προβλέπεται δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἡ σύστασις «Συμβουλίου Πολιτικῆς Εἰσοδήματων», εἰς τὸ ὁποῖον θὰ συμμετάσχουν ἅπαντα τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη, ἤτοι τὸ κράτος, αἱ ἐργατικαὶ καὶ ἐργοδοτικαὶ ὀργανώσεις ὡς καὶ αἱ γεωργικαὶ καὶ συνεταιριστικαὶ ὀργανώσεις.

Πόροι Ἐπενδύσεων.

Θὰ ἐπιτευχθῇ δὲ ἡ ὡς ἄνω ἀναδιάρθρωσις τῆς ἀπασχολήσεως διὰ σημαντικῆς αὐξήσεως τοῦ συνόλου τῶν ἐπενδύσεων καὶ διὰ καταλλήλου κατανομῆς αὐτῶν εἰς τοὺς κλάδους δραστηριότητος.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἀκαθαρίστων ἐπενδύσεων ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος διεκυμάνθη, βάσει σταθερῶν τιμῶν 1958, κατὰ τὰ ἔτη 1958 - 1964 μεταξύ 16,7% τὸ 1959 καὶ 20,2% τὸ 1964 (Πρὸβλ. Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τῆς Ἑλλάδος, 1958 - 1964, Ἔκδοσις Ὑπουργείου Συντονισμοῦ 1965). Εἰς τιμὰς 1965 ἐκτιμᾶται ὑπὸ τοῦ προγράμματος διὰ τὸ 1965 εἰς 22,3% καὶ διὰ τὸ 1970 εἰς 25%. Εἰς ἀπολύτους ἀριθμοὺς αἱ ἀκαθάριστοι ἐπενδύσεις εἰς τρεχούσας τιμὰς, συμποσοῦμεναι τὸ 1965 εἰς 39,3 δις. δρχ., θὰ ἀνέλθουν τὸ 1970 εἰς 69 δις. δρχ. καὶ δι' ὀλόκληρον τὴν πενταετίαν 1966 - 1970 συνολικῶς εἰς 270,9 δις. δρχ. Κατανέμονται δὲ ὡς ἑξῆς :

α) Δημόσιος Τομεὺς	96	δισ. δραχμαὶ
β) Γεωργίας --- Οἰκισμοῦ Τομεὺς	97,2	»
γ) Ἐπιχειρηματικὸς Τομεὺς	95,7	»

Καὶ θὰ καλυφθοῦν ὡς ἑξῆς : 243,9 δις. δρχ. διὰ τῆς ἐγγχωρίας ἀποταμιεύσεως. Καὶ τὸ ὑπόλοιπον 27 δις. δρχ. διὰ δανεισμοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, κατανομένου μεταξὺ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ τομέως περίπου ὡς ἀκολούθως :

15 δισ. δρχ. εις τὸν δημόσιον τομέα καὶ 12 δισ. δρχ. εις τὸν ἰδιωτικόν. Ἐκ τῶν 243,9 δισ. δρχ. τῆς ἐγχωρίας ἀποταμιεύσεως 100,4 δισ. δρχ. θὰ κινητοποιηθοῦν διὰ δανεισμοῦ. Δι' ἐλόκληρον τὴν πενταετίαν 1966 - 1970 προγραμματίζεται ὁ γ ἰ μ ὅ σ ι ο ς ἔ σ ω τ ε ρ ι κ ὅ ς δ α ν ε ἰ σ μ ὅ ς 15,5 δισ. δρχ. ἢ 3,1 δισ. δρχ. κατὰ μέσον ἔτησίως, ἔναντι μέσου ἐτησίου δανεισμοῦ 1,2 δισ. δρχ. κατὰ τὴν πενταετίαν 1961 - 1965. Πρὸς ἀντιμετώπισιν ἑμὼς προσθέτων τρεχουσῶν δαπανῶν καὶ ἐπενδύσεων, δεόν τὸ δημόσιον ν' αὐξήσῃ συνολικῶς τὰς δαπάνας ἀπὸ 43,4 δισ. δρχ. τὸ 1965 εἰς 82 δισ. δρχ. τὸ 1970, ἤτοι 13,5 ἐτησίως. Διὰ τὴν κάλυψιν δὲ τῶν προσθέτων δαπανῶν προβλέπεται Φ ὁ ρ ὁ γ ι κ ἦ μ ε τ α ρ ρ ῦ θ μ ι σ ι ς, συνεπεῖα τῆς ὁποίας ἀυξάνονται τὰ κρατικὰ ἔσοδα κατὰ 5,3 δισ. δρχ. τὸ 1970. Διότι ἐπιβάλλεται φ ὁ ρ ο ς ἐ π ἰ τ ῆ ς ἀ κ ι ν ῆ τ ο υ π ε ρ ῖ ο υ σ ῖ α ς, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόδοσις ὑπολογίζεται εἰς δύο δισ. δρχ. καὶ ἀντικαθίστανται οἱ φόροι πολυτελείας καὶ χαρτοσήμου ἐπὶ τῆς καταναλώσεως, ἀποδίδοντες 3,7 δισ. δρχ. διὰ Φ ὁ ρ ο ν π ρ ο σ τ ι θ ε μ ἔ ν ῆ ς ἀ ξ ῖ α ς ὅστις ὑπολογίζεται ν' ἀποδώσῃ 7 δισ. δρχ. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας ἀποβλέπει ὄχι μόνον εἰς ταμειακοὺς σκοποὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐπιηρεασμὸν τῶν ἐπενδύσεων. Πιστεύεται ὅτι διὰ φαλκιδεύσεως ὑπὸ τοῦ νέου φόρου σημαντικοῦ ποσοστοῦ τοῦ ἐξ οἰκοδομῶν εἰσοδήματος (ἴσως καὶ 40% διὰ φόρον 2% ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιβαρύνῃ ἀξίαν ἀκινήτου ἀποδίδοντας 5% ἐτησίως) θὰ μειωθοῦν αἱ ἐπενδύσεις εἰς οἰκοδομὰς καὶ θὰ αὐξηθοῦν εἰς κλάδους παραγωγικούς. Καὶ τὰς μὲν ἐπενδύσεις ἐξ ἐγχωρίων πόρων ἰδιωτῶν καὶ Ὁργανισμῶν Δημοσίου Δικαίου ὁ νέος Φόρος θὰ ἐπιηρέασῃ ἀσφαλῶς μέχρις ἐνδὲς σημείου εἰς ὄφελος ἄλλων ἐπενδύσεων. Τὰ εἰσρέοντα ἑμὼς ἀποκλειστικῶς δι' ἐπενδύσεις εἰς οἰκοδομὰς κεφάλαια ἁμογενῶν ἐξωτερικοῦ ὕψους 50 - 60 ἑκατ. δολ. κατὰ τὰς ἐπιστήμους διαπιστώσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, αἰσθητῶς δὲ ἀνώτερα ἂν συνυπολογισθοῦν καὶ μὴ ὁρατὰ λογιστικῶς ἐμβάσματα. δὲν πρόκειται νὰ στραφοῦν, ὡς ἤδη ἐτονίσθη, εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις, ἀλλὰ ἀπλούστατα θὰ παύσουν νὰ εἰσάγονται, ἀποστεροῦντα τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν κατὰ τὸ 1970 συναλλάγματος τῆς τάξεως τῶν 120 - 150 ἑκατ. δολ. ἐτησίως. Ἄρκει νὰ σημειωθῇ ὅτι μὲ τὴν ἀναγγελίαν καὶ μόνον ὅτι προτείνεται ἡ ἐπιβολὴ παρομοίου φόρου, ἐμειώθησαν ἤδη αἰσθητῶς τὰ ἐμβάσματα ἁμογενῶν δι' ἀγορὰν ἀκινήτων (Ἰανουάριος 1965 : 2,5 ἑκατ. δολ., Ἰανουάριος 1966 : 1,9 ἑκατ. δολ.).

Τέλος πρὸς κινητοποίησιν ἀποταμιεύσεων ὑπὸ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐπιχειρηματικοῦ τομέως προτείνονται διάφορα μέτρα, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἡ ὀργάνωσις Κεφαλαιαγορᾶς, μὲ τὰ ὅποια θὰ μᾶς δοθῇ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθῶμεν ἀναλυτικώτερον.

Κατανομή επενδύσεων.

Ἡ προγραμματιζομένη κατανομή τῶν επενδύσεων κατὰ κλάδου δραστηριότητος, κατὰ τὴν πενταετίαν 1966 - 1970 ἐν σχέσει πρὸς τὴν πενταετίαν 1960 - 1964, προβάλλει ἐναργῶς τοὺς στόχους τοῦ προγράμματος.

Ἡ μεγαλύτερα καὶ πλέον ἐντυπωσιακὴ αὐξήσις σημειοῦται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ επενδύσεις ἐπταπλασιαζόνται — ἀνερχόμεναι ἀπὸ 1.405 ἐκ. δρχ. εἰς 9.800 ἐκατ. δρχ. Διατίθενται δὲ ἐπὶ πλέον 1.200 ἐκατ. δρχ. δι' ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Καὶ αὐξάνεται οὕτω τὸ ποσοστὸν επενδύσεων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν - ἔρευναν ἀπὸ 1,1% εἰς 4,6%. Ἐξ ἴσου σχεδὸν σημαντικαὶ εἶναι αἱ επενδύσεις εἰς τὴν Ὑγιεινῶν - Πρόνοιαν, αἱ ὁποῖαι ἐξαπλασιάζονται: (6,18%). Ἐπιχειρεῖται οὕτω ἐπαναστατικὸς ἐκσυγχρονισμὸς τῆς ἐκπαίδευσίως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ, ὡς γνωστὸν, τὸ ὑπόβαθρον τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.

Παραδόξως ὅμως ὄχι μόνον δὲν αὐξάνονται, ἀλλὰ μειοῦνται σχετικῶς αἱ επενδύσεις εἰς τὴν διοίκησιν ἀπὸ 1% εἰς 0,7%. Καὶ ὅμως ἡ διοίκησις ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἐκσυγχρονισμοῦ.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν λοιπῶν κλάδων εἰς τὰς επενδύσεις διαγράφεται ὡς ἑξῆς: Εἰς τὴν Γεωργίαν μειοῦνται σχετικῶς ἀπὸ 14,6% εἰς 13,5%, αὐξάνονται ὅμως ἀπολύτως κατὰ 1,74% ἐν συγκρίσει 1960 - 1964 καὶ 1966 - 1970. Ἐπίσης μειοῦνται εἰς τὰς κατοικίας ἀπὸ 31,8% εἰς 25,6% μὲ ἀπόλυτον αὐξήσιν 1,52%. Εἰς τὰ καταστήματα ἀπὸ 6,2% εἰς 4,4% μὲ ἀπόλυτον αὐξήσιν 1,32%. Ἀντιθέτως αὐξάνονται: Εἰς τὴν μεταποίησιν (Βιομηχανίαν καὶ Βιοτεχνίαν) ἀπὸ 11,4% εἰς 14,2% μὲ ἀπόλυτον αὐξήσιν 2,32%. Εἰς τὰ μεταλλεῖα ἀπὸ 0,9% εἰς 2,1% καὶ ἀπολύτως κατὰ 4,25%. Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας ἀπὸ 8,1% εἰς 9% καὶ ἀπολύτως κατὰ 2,07%. Τέλος εἰς τὰς μεταφορὰς καὶ ἐπικοινωνίας παραμένουν στάσιμοι, ἀπολύτως ὅμως αὐξάνονται κατὰ 1,91%.

Παραγωγή — Προστιθέμενη ἀξία.

Διὰ τῆς μικρᾶς σχετικῶς αὐξήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ σημαντικῆς τῶν επενδύσεων, κατανεμομένων ὡς ἀνωτέρω, προσδοκᾶται αὐξήσις τῆς παραγωγῆς (εἰς τιμὰς 1965) ἀπὸ 138,7 δις. δρχ. τὸ 1965 εἰς 199,1 δις. δρχ. τὸ 1970 — αὐξήσις ρυθμοῦ 7,5% ἐτησίως.

Ὁ ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους παραγωγῆς προγραμματίζεται ὡς ἑξῆς: Τὴν μεγαλύτεραν αὐξήσιν θὰ παρουσιάσουν αἱ Ἐπιχειρήσεις Κοινῆς Ὀφελείας 12,9%, αἱ κατασκευαὶ 10,6%, ἡ μεταποίησις 9,7%. Ἔπονται τὰ μεταλλεῖα, αἱ μεταφοραὶ καὶ αἱ λοιπαὶ ὑπηρεσίαι μὲ ρυθμὸν αὐξήσεως 5,8% - 8,4%. Τελευταῖος ἔρχεται ὁ Γεωργικὸς τομεὺς μὲ αὐξήσιν 5,1%.

Ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος θ' ἀνέλθῃ εἰς

6,4%. Και θα έχη ως εξής : Επιχειρήσεις Κοινής Ωφελείας 9,2%, Μεταποιήσις 8,6%, Γεωργία 6,2%, Λοιποί Κλάδοι 2,7% - 4,9%.

Ἀναλόγως θα αὐξηθῇ καὶ ἡ προστιθεμένη ἀξία κατ' ἀπασχολούμενον.

Ἐκ τῆς συντόμου αὐτῆς διαγραφῆς τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ προγράμματος προκύπτει ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνισις καὶ ὁ ἐκσυγχρονισμὸς γενικώτερον τῆς παραγωγικῆς μηχανῆς ἀποτελοῦν βασικὰ αὐτοῦ ἐπιδιώξεις. Ἡ ἐκβιομηχάνισις, ἡ δημιουργία δηλαδὴ νέων βιομηχανικῶν μονάδων καὶ ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τοῦ ὑπάρχοντος παραγωγικοῦ ὕλικου πρέπει νὰ βαίνουν παραλλήλως. Διότι ἡ ἀχρήστευσις πεπαλαιωμένων ὀργανῶν, ἐπιδεχόμενων ζήως ἐκσυγχρονισμὸν ἐπιχειρήσεων εἶναι ἀντιοικονομική.

Πρὸς πληρεστέραν διερεύνησιν τῶν βιομηχανικῶν στόχων τοὺς ὁποίους εἶδομεν ἀνωτέρω διαγραφόμενους ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Οἴκου προγράμματος, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ ἐξετάσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τριῶν ἀπόψεων :

- α) Τοῦ Κράτους
- β) Τῶν ἰδιωτικῶν φορέων
- γ) Τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Τὸ Κράτος.

Λέγεται συνήθως ὅτι παρ' ἡμῖν τὸλάχιστον τὸ κράτος πρέπει νὰ περιορίσῃ τὴν δραστηριότητά του εἰς τὰ ἔργα ὑποδομῆς καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἀμέσους ἐπενδύσεις εἰς τὰς ὁποίας νὰ προδότην μόνον δετὰ ἐκδηλωθῆ ἀδυναμία σχετικῆς πρωτοβουλίας ἐκ μέρους τοῦ ἰδιωτικοῦ τοιμέως. Ὑποστηρίζεται ἀκόμη ὅτι ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς πρέπει νὰ εἶναι ὑπερχομματικὸς.

Εἶναι ἐσφαλμένοι, κατὰ τὴν γνώμην μας, ἀμφότεραι αὐτὰί. Τὸ σημερινὸν κράτος εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ ἐπωμισθῇ θάρος τεράστιον, νὰ θεμελιώσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν διὰ μέτρων πολιτικῆς. Ἄλλως τε ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς δὲν εἶναι παρὰ προέκτασις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ κράτη ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησις χαράσσει τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν προεκτείνει καὶ καθορίζει κατευθυντήριους γραμμὰς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Δὲν θὰ δεχθῆ δὲ αὕτη ἀπαλλοτριώσιν τῆς βασικῆς αὐτῆς δικαιοδοσίας τῆς. Ὅ δὲ προγραμματισμὸς δὲν πραγματοποιεῖται διὰ συντάξεως μόνον οἰκονομικῶν προγραμμάτων, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ καὶ ἐνεργὸν δράσιν τοῦ κράτους πρὸς ὑλοποίησιν τῶν προγραμμάτων.

Εἶναι ὑποχρεωμένον, λοιπόν, τὸ κράτος καὶ εἰς ἔργα ὑποδομῆς, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν νὰ προδῇ, καὶ δι' ἀμέσους ἐπενδύσεις νὰ μὴν ἀδιαφορήσῃ. Χωρὶς νὰ μεταβληθῆ εἰς ἐπιχειρηματίαν, ἰδιότητα τὴν ὁποίαν πρέπει κατ' ἀρχὴν ν' ἀποφεύγῃ, ὡς ἀσμιδίαστον μὲ τὴν ἀποστολὴν του. Δύναται ὅμως ἐνεργῶς νὰ προωθήσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἀύτονομων Ὄργανισμῶν ὡς καὶ τῶν Συνεταγιστικῶν Οἰ-

οικονομικῶν Ὄργανισμῶν. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ἑμῶς κρατικοῦ ἐλέγχου ἐνδελεχοῦς, διότι ὁ μονοπωλιακὸς συνθήκως χαρακτηρ τῶν μονάδων αὐτῶν ἐπιτρέπει συγκάλυψιν σταταλῶν καὶ ἄλλων γνωστῶν ἀτασθαλιῶν.

Καὶ ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος δημοσία ἐπένδους εἰς βασικὰς μονάδας αἱ ὁποῖαι εἰς χώραν μικρῶν οικονομικῶν μεγεθῶν, ὡς ἡ Ἑλλάς, προσλαμβάνουν ὀλιγοπωλιακὸν σχῆμα. Συνιστάται δὲ εἰς τομεῖς γενικωτέρου οικονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τοὺς ἑποίους ἀδρανεῖ ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία. Ἐν προκειμένῳ δὲν πρόκειται νὰ καινοτομήσῃ ἡ χώρα μας, διότι ὑπάρχει πράξις ὑπολογισμοῦ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἰς ἄλλα κράτη. Καὶ εἰς αὐτὰς ἄλλως τε τὰς ὀλοκληρωτικῶς σοσιαλιστικὰς χώρας, τὸ κράτος δὲν μεταβάλλεται εἰς ἄμεσον οικονομικὸν φορέα, ἀλλὰ ἰδρύει πρὸς τοῦτο κατὰ τομεῖς ὀργανισμούς. Ὁρθῶς ἐπομένως εἰσηγεῖται τὸ πρόγραμμα τὴν ὑπαγωγὴν τῆς ὁδοποιίας εἰς «Εἰδικὸν Ὄργανισμὸν Ἑθνικῆς Ὀδοποιίας». Τὸ ἴδιον, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ΟΤΕ, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὰ Ταχυδρομεία.

Διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ἑμῶς τὸ κράτος ν' ἀποδῇ κύριε μοχλὸς τῆς οἰκον. ἀναπτύξεως, θ' ἀπαιτηθῇ Διόικητικὴ ἢ Μεταρρυθμιστικὴ ριζικὴ Δικαίως τὸ πρόγραμμα ἀποδίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν διοικητικὴν μεταρρυθμίσιν, διότι θεωρεῖ, ὡς τονίζει, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐπιδιώξεων τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Ἐν τούτοις δὲν ἀσχολεῖται ἀρκούντως μὲ τὰ μέτρα διοικητικῆς μεταρρυθμίσεως. Διαγράφει τὰς γνωστὰς ἀτελείας τῆς ἐλληνικῆς διοικήσεως, προτείνει γενικὰ μέτρα θεραπείας καὶ προγραμματίζει πρὸς τοῦτο ποσὸν ἀνεπαρκέστατον — 65 ἑκατομ. συνολικῶς διὰ τὴν πενταετίαν 1966 - 1970.

Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, λοιπόν, τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, θὰ ἠδύνατο κανεῖς νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ ἐγίνετο σοβαρὰ ἐκκίνησις πρὸς πραγματοποίησιν τῆς προγραμματιζομένης οἰκον. ἀναπτύξεως.

Ἐπενδύσεις δημοσίου εἰς ἔργα ὑποδομῆς καὶ βιομηχανικὰς μονάδας ἔγιναν σοβαρά, ἐπρογραμματίσθησαν πολλὰ καὶ προγραμματίζονται καὶ νέαι εἰς εὐρυτάτην κλίμακα, ὡς εἶδομεν, ἐξετάζοντες τοὺς πόρους ἐπενδύσεων. Καὶ μετὰ τῶν νέων ἐπενδύσεων ἐξάχρονται ὑπὸ τοῦ προγράμματος αἱ βιομηχανικαὶ ζῶναι διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ περιφερειακὴ ἀνάπτυξις. Ἰδρύονται βιομηχανικαὶ ζῶναι πρὸς δημιουργίαν πόλων ἐλξεως εἰς Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην, Πάτρας, Βόλον, Καβάλαν καὶ Ἡράκλειον Κρήτης, αἱ ὁποῖαι, ἂν ταχέως συγκροτηθῶν ὑπὸ τῆς συσταθείσης «Α.Ε. Ὁργανώσεως καὶ Ἐκμεταλλεύσεως Βιομηχανικῶν Περιούχων», ἡ ὁποία ἀπέβη ὁ φορεὺς αὐτῶν, θ' ἀποδώσουν ἀσφαλῶς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα καὶ διὰ τὴν πολεοδομικὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν πόλων εἰς τὰς ἑποίας ἰδρύονται. Πάντως πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ὀρθολογικὴ χωροταξικὴ διάρθρωσις τῆς βιομηχανίας προϋποθέτει ἰδρυσιν μονάδων Βαρείας Βιομηχανίας, αἱ ὁποῖαι προσανατολίζονται

αναγκαστικῶς πρὸς τὰς πρώτας ὕλας ("Ὅπως καὶ ἡ ἀναδιάρθρωσις τῆς Γεωργίας προϋποθέτει βασικῶς αὐξήσιν σημαντικῆν τῶν ἀρδευομένων ἐκτάσεων καὶ ἐπικουρικῶς λήψιν καὶ ἄλλων μέτρων). Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἔγινεν ἡ ἐκκίνησις διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ ἀξιολόγων μονάδων, ὅπως τὰ συγκροτήματα Ἄλουμίνιον - Ἑλλάς Ἔσσο Πάπας, αἱ βιομηχανικαὶ μονάδες Πτολεμαΐδος, Καβάλας, Μεσολογγίου. Ἀπέβαλεν οὕτω τὸ πρόβλημα τῆς βιομηχανικῆς ἀποκεντρώσεως τὴν ἀρχικὴν του ἕξειαν μορφήν. Ἦρχισε μάλιστα νὰ ἐπιδιώκεται καὶ ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἢ τμηματικὴ μεταφορὰ μεταποιητικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κέντρου εἰς τὴν ἐπαρχίαν διὰ τοῦς ἑξῆς προσθέτους λόγους :

α) Λόγῳ συγκριτικῶς μὲ τὴν ἐπαρχίαν δημιουργηθείσης εἰς τὸ κέντρον μεγαλυτέρας στενότητος εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας.

β) Λόγῳ ἀναπτύξεως ἀξιολόγου ἀγορᾶς εἰς τὴν περιφέρειαν.

γ) Λόγῳ βελτιώσεως τοῦ συγκοινωνιακοῦ ὁδικοῦ κυρίως δικτύου, καθιστήσεως τὴν διακίνησιν πρώτων ὑλῶν καὶ ἐτοιμῶν προϊόντων δυνατὴν διὰ μικρᾶς σχετικῶς ἐπιδαρνώσεως.

δ) Λόγῳ μεγάλης ὑπερτιμῆσεως τῶν καταλλήλων διὰ βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις ἐκτάσεων εἰς τὴν περιουχὴν πρωτευούσης, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιβαρύνονται ὑπερμέτρως τὰ ἔξοδα ἐπεκτάσεων καὶ ἰδρύσεως νέων μονάδων.

ε) Λόγῳ τέλους, τῶν φορολογικῶν ἐννοιῶν τῶν παρεχομένων εἰς τὴν ἐπαρχικὴν βιομηχανίαν.

Ἐξετελέσθησαν καὶ προγραμματίζονται θεομίως καὶ νέαι δημόσια ἐπενδύσεις, χωρὶς ὅμως ἰεράρχησιν, συντονισμόν καὶ ταχὺ ρυθμόν ἐκτελέσεως, ρυθμόν ἀπαραίτητον διὰ νὰ μὴν ἀποδῇ ἓνα ἔργον ἀντιοικονομικόν. Καὶ γίνεται ἀντιοικονομικόν ὅταν ὁ χρόνος κατασκευῆς ὑπερβαίῃ ὠρισμένα ὄρια. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ὑποβοηθεῖται ἡ οἶκον, ἀνάπτυξις, ἀλλὰ ἐπιβραδύνεται διὰ τῆς κατασπαταλήσεως πόρων πολυτίμων. Ὅπως παρακωλύεται αὕτη καὶ διὰ μὴ ἐνηρμονισμένης κρατικῆς πολιτικῆς ἐπενδύσεων. Καὶ ἀναφέρομεν πρὸς τοῦτο δύο χαρακτηριστικὰς περιπτώσεις μὲ ὀδυνηρὰς ἐπιπτώσεις. Ἐννοοῦμεν τὴν τὴν Σύμβασιν τοῦ πρώτου Δωλιστηρίου καὶ τὴν Σύμβασιν ΔΕΗ - Ἄλουμίνιον - Ἑλλάς. Εἰς τὴν Σύμβασιν τοῦ πρώτου Δωλιστηρίου δὲν διεφύλαξεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ κράτος τὴν ἀποκλειστικὴν προμήθειαν ὀλοκλήρου τῆς εἰσαγομένης ποσότητος ἀργυῦ πετρελαίου διὰ τῆς ὁποίας θὰ προωθεῖτο ἀποτελεσματικῶς ἢ ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἐξαγωγῇ ἀγροτικῶν προϊόντων. Διὰ τῆς συμβάσεως δὲ ΔΕΗ - Ἄλουμίνιον - Ἑλλάς παρεχωρήθη ἀρχικῶς μὲν ποσότης ἡλεκτρικοῦ ρεύματος 1 δισ. ΚΒ εἰς τιμὴν 3.440 μίλς ΚΒΩ καὶ θετικὴν ζημίαν τῆς ΔΕΗ 4,5 ἑκατ. δολ. ἑτησίως. Διὰ τῆς ἀναθεωρήσεως δὲ τῆς συμβάσεως καὶ βελτιώσεως ὠρισμένων ὄρων, ὅπως ἡ μείωσις τοῦ χρόνου διαρκείας τῆς συμβάσεως ἀπὸ 50 εἰς 29 ἔτη καὶ ἡ αὐξήσις τῆς ἐπιτρεπομένης ἐλευθέρας ἐξαγωγῆς βωξίτου - ἢ ἐπιδαρνώσεως - ζημίαι τῆς ΔΕΗ ἠδξήθη εἰς 5 ἑκατ. δολ. ἑτησίως, διότι ἠδξήθη

ή ποσότητος τοῦ παρεχομένου ρεύματος εἰς 1,3 δις. ΚΒ, χωρὶς ν' αὐξηθῆ ἀναλόγως καί ἡ τιμὴ τοῦ ρεύματος, ἡ ὁποία ἀπὸ 3.440 μίλς ἀνῆλθεν 4.375 μίλς ἀνά ΚΒΩ. Σημειωτέον ὅτι ἡ κατωτέρα δυνατὴ τιμὴ εἶναι εἰς τὰς Η.Π.Α. 6 μίλς καί εἰς Γαλλίαν 9 μίλς (Πρόβλ. καθ. Ἀγγελόπουλου : «Ὁ πυρηνικὸς ἠλεκτρισμὸς» Ν. Οἶκον. Ἰαν. 1966). Ἡ δέσμευσις δὲ διὰ τῆς συμβάσεως αὐτῆς ὑπένομευσε τὴν τιμολογιακὴν πολιτικὴν τῆς ΔΕΗ, ἣ ὁποία ἀδυνατεῖ νὰ χορηγήσῃ εἰς τὴν βιομηχανίαν, καὶ ἰδίως εἰς κλάδους αὐτῆς κατ' ἐξοχὴν ἠλεκτροδόρυς, (ὅπως ἡ Τσιμεντοβιομηχανία) ρεῦμα εἰς χαμηλὴν τιμὴν, ἐπιτρέπουσαν συμπιέσειν τοῦ βιομηχανικοῦ κόστους καὶ προώθησιν, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, τῶν ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.

Γενικώτερον πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι ἡ κρατικὴ οἶκον. πολιτικὴ θέον νὰ υποβοηθῆσῃ ἀντὶ νὰ παρακολούθῃ τὴν ἀρξαμένην μετὰ τὴν ἔνταξίν μας εἰς τὴν ΕΟΚ ἐξυγιάνουσιν καὶ ἀνασύνταξιν τῆς βιομηχανίας - βιοτεχνίας, ὡς θὰ ἐξηγήσῃμεν εὐθύς ἀμέσως.

Ἰδιωτικοὶ φορεῖς.

Ἐξετάσωμεν τώρα τοὺς βιομηχανικοὺς στόχους ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῶν ἰδιωτικῶν οἶκον. φορέων. Ὡς ἤδη ἐλέχθη ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία καὶ βιοτεχνία κατενόησαν τὴν ἔννοιαν τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. λίαν ἐγκαίρως. Ἀρχικῶς ἐδημιουργήθη ἡ ἐντύπωσις καταδίκης καὶ ἐπικειμένης καταστροφῆς τῶν περισσοτέρων κλάδων μεταποιήσεως μετὰ τὴν προοδευτικὴν κατάργησιν τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν καὶ τὴν κατάκλυσιν τῆς ἀγορᾶς μὲ ξένα προϊόντα ἀνωτέρας ποιτικῆς στάθμης. Ἡ ἀρχικὴ φοβία ὑπερνικήθη σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἐγκαινιάσθη ἀμεσῶς συνεργασία τῶν ἑλληνικῶν κλάδων μεταποιήσεως μετὰ ἀντιστοίχων κλάδων τῆς Ε.Ο.Κ. Τὰ πρῶτα θήματα ἐγιναν ἤδη. Καὶ ἤρχισαν ἐν Ἑλλάδι παραγόμενα βιομηχανικὰ καὶ βιοτεχνικὰ προϊόντα μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Καὶ θὰ ἡδύνατο κανεῖς ν' ἀναφέρῃ σχετικῶς ἀρκετὰ παραδείγματα. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις πρόκειται, θεβαίως, περὶ ἐπιχειρήσεων συσκευασίας. Εἰσάγονται ὠρισμένα προϊόντα εὐρείας ὀπωσθήποτε καταναλώσεως, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν εἰς τοὺς ὁποίους συνήθως ὑποβάλλονται συσκευασμένα, συσκευάζονται ἐν Ἑλλάδι. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ἐκτὸς τῆς ἀποφυγῆς τοῦ δασμοῦ, προκαλοῦνται καὶ ἄλλαι ἀξιολόγοι οἰκονομαὶ ὅπως ἡ μείωσις τοῦ κόστους μεταφορᾶς, τὸ ὁποῖον ἐπιβαρύνει περισσότερο τὰ συσκευασμένα προϊόντα, καὶ τῶν ἐργατικῶν, τὰ ὁποῖα παρ' ἡμῖν εἶναι συγκριτικῶς χαμηλά. Σημειωτέον ὅτι παρόμοιαι ἐπιχειρήσεις συσκευασίας λειτουργοῦν εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἐκμεταλλεῦόμεναι τὸ «μονοπώλιον φέριμα» ποῦ ἔχουν ἀποκτήσει ὠρισμένα βιομηχανία εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν.

Ἡ ἀρξαμένη συνεργασία καὶ ἡ σύστασις τῶν πρώτων μιχτῶν ἐπιχειρήσεων

ὑπὸ ἐλληνικῶν καὶ ξένων βιομηχανιῶν ἐπιβάλλεται νὰ προωθηθῇ. Αἱ διασταυρούμεναι ἐπενδύσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καὶ τῆς Β. Ἀμερικτῆς ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ἐθνικὴ βιομηχανία ὑπὸ τὴν στενὴν τῆς λέξεως ἔννοϊαν. Μετὰ τὴν ἔνταξίν μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τὴν βαθμιαίαν κατάργησιν τῶν δασμολογικῶν τειχῶν δὲν ἠμποροῦμεν καὶ ὡς κράτος καὶ ὡς οἰκονομικοὶ φορεῖς, νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκβιομηχάνησιν ἄνευ ἀμέσου συνεργασίας μετὰ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὀργανισμῶν τῆς Ε.Ο.Κ. Μόνον διὰ τῆς συνεργασίας μὲ ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν κεφαλαιαγορὰν τοῦ ἐξωτερικοῦ θ' ἀντιμετωπισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἡ ἀνάπτυξις τοῦ τομέως μεταποιήσεως. Καὶ ἐπείγουν πρὸς ἐπίλυσιν :

Α' Τὸ μ ἔ γ ε θ ο ς τ ῶ ν ἔ π ι χ ε ι ρ ῆ σ ε ω ν μ ε τ α π ο ι ῆ σ ε ω ς .

Οἱ ἀπασχολούμενοι ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν Βιομηχανίαν καὶ τὴν Βιοτεχνίαν ἀνέρχονται συνολικῶς, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1963, εἰς 470.564 ἄτομα. Ἡ βιομηχανία διατηρεῖ 2.086 καταστήματα ἀπασχολοῦσα 179.000 ἄτομα, μὲ μέσον ἔρον κατὰ κατάστημα 85,8 ἄτομα. Ἡ βιοτεχνία διατηρεῖ 120.246 καταστήματα, ἀπασχολοῦσα 290.686 ἄτομα ἴτοι κατὰ κατάστημα 2,4 ἄτομα. Εἰς τὴν βιοτεχνίαν μόνον 4,3% τῶν ἀπασχολουμένων ἐργάζονται εἰς καταστήματα δυναμικότητος 20 - 25 ἀτόμων. Ἐλάχισται δὲ εἶναι αἱ βιομηχαναὶ αἱ ἀπασχολοῦσαι ἄνω τῶν 500 ἀτόμων.

Αἱ ἐπιβαλλόμεναι εἰς εὐρείαν κλίμακα συγχωνεύσεις βιομηχανικῶν μονάδων ἀστοχοῦν λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης παρ' ἡμῖν δυσπιστίας πρὸς τὰς ἐνδεδειγμένας διὰ τὰς βιομηχανίας Ἀνωνύμους ἑταιρεῖας, — δυσπιστίας ἡ ὅποια μόνον διὰ τῆς ὀργανώσεως ὑγιεοῦς κεφαλαιαγορᾶς ἠμπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῇ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν βιοτεχνίαν ἡ συγχώνευσις καθίσταται σχεδὸν ἀνέφικτος λόγῳ ἐλλείψεως καταλλήλου νομικῆς μορφῆς ἑταιρεῖας.

Ἐν γνώσει τῆς βασικῆς αὐτῆς δυσχερείας, προετάθη ὑπὸ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος» (ΕΛΚΕΠΙΑ) ἡ δημιουργία εἰδικοῦ νομικοῦ τύπου ἑταιρεῖας, τῆς Κ ο ι ν ο π ρ α ξ ί α ς. (Πρὸλ. ΕΛΚΕΠΙΑ, Προβλήματα τῆς Βιοτεχνίας ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1965).

Β' Ἡ χ ρ η μ α τ ο δ ὶ τ η σ ι ς τ ῶ ν β ι ο μ η χ α ν ῶ ν — β ι ο τ ε χ ν ῶ ν .

Εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας τῆς Δ. Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικτὴν τὰ βιομηχανικὰ συγκροτήματα ἐλέγχουν μεταπολεμικῶς τὰς Τραπεζάς. Ἀντιθέτως παρ' ἡμῖν αἱ διαμηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις χρηματοδοτοῦνται ἀνεπαρκῶς διὰ βραχυπρόθεσμων κυρίως πιστώσεων καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξηρητημένοι ἀπὸ τὸ ὀλιγοπωλιακῶς λειτουργοῦν τραπεζιτικόν μας σύστημα. Ὁ μακροπρόθεσμος δανεισμὸς τῶν Τραπεζῶν πρὸς τὴν διαμηχανίαν συναντᾶται εἰς ὠριμμένας περιπτώσεις καὶ ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὴν μετατροπὴν βραχυπρόθεσμων πιστώσεων μὴ ἐξοφληθεισῶν, εἰς ἀποκαλουμένας π α γ ω μ ἔ ν α ς πιστώσεις. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κλάδον τῆς βιοτεχνίας ἡ χρηματοδότησις τοῦ ὑπὸ τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος εἶναι ὑποτυπώδης. Οὕτω, κατὰ

σχετικών υπολογισμών της Τραπεζής της Ελλάδος, κατά το 1963 επί συνολικού κύκλου εργασιών της μεταποίησης εξ 79,8 δις. δρχ. και συνολικού ποσού πιστώσεων προς αυτήν εκ 14,3 δις. δρχ. ή βιοτεχνία, με κύκλον εργασιών 27,4 δις. δρχ. (34,4%) έχρηματοδοτήθη με 1,5 δις. δρχ. ή 11% μόνον. Ενώ οι αντίστοιχοι αριθμοί διά την βιομηχανίαν είναι : κύκλος εργασιών 52,3 δις. δρχ. (65,6%), πιστοδότησις 12,7 δις. δρχ. ή 89%.

Πρός έξυγιάνσιν του τραπεζιτικού συστήματος το όποιον θά εξακολουθήσῃ νά συγκεντρώνῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἰδιωτικῶν ἀποταμιεύσεων (υπολογίζεται ὅτι τὸ 1970 θά διοχετευθοῦν δι' αὐτοῦ κεφάλαια τῆς τάξεως τῶν 10 δις. δρχ.), εἰσηγείται τὸ πρόγραμμα, τὴν ἐνθάρρυνσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνταγωνισμοῦ εἰς τὸν τραπεζιτικὸν τομέα. Κρίνει δὲ τοῦτο ἀπαραίτητον, λόγῳ τοῦ ὀλιγοπωλιακοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐλληνικοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος. Διὰ τὴν κινητοποίησιν δὲ τῶν ἐγχωρίων ἀποταμιεύσεων εἰς ἐπενδύσεις παραγωγικὰς Ἀνωνύμων Βιομηχανικῶν Ἐταιρειῶν, προτείνεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς Κ ε φ α λ α ι α γ ο ρ ᾶ ς, ἡ ὁποία θά ἐπιδιωχθῇ διὰ μέτρων φορολογικῶν (πρὸς ἐξίσωσιν φορολογικῆς μεταχειρίσεως εἰσοδήματος ἐκ μετοχῶν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν καὶ τῶν ἐκδιδομένων ὑπ' αὐτῶν τίτλων) ἀπαλλαγῆν τοῦ φόρου εἰσοδήματος χρηματιστηριακῶν τίτλων πωλουμένων ὑπὸ Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν εἰς τιμὴν ἀνωτέραν τῆς τιμῆς κτήσεως φορολογικὴν διευκόλυνσιν τῆς ἀναπροσαρμογῆς κεφαλαίων) καὶ ἄλλων μέτρων (ἐνθάρρυνσιν ἰδρύσεως χαρτοφυλακίου μετεβλητοῦ κεφαλαίου νομοθετικὰ μέτρα προστασίας τῆς μειοψηφίας τῶν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν) ὡς καὶ διὰ τῆς συστάσεως Ἐπιτροπῆς Κ ε φ α λ α ι α γ ο ρ ᾶ ς, με εὐρείας ἀρμοδιότητος εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς ἀγορᾶς χρηματιστηριακῶν τίτλων καὶ τὸν συντονισμὸν τῶν νέων ἐκδόσεων μετοχῶν καὶ ὁμολογιῶν.

Εἰδικῶς διὰ τὴν πιστοδότησιν τῆς βιοτεχνίας υἱοθετεῖ τὸ πρόγραμμα, ὡς καὶ σχετικὴ μελέτη τοῦ ΕΛΚΕΠΑ, τὴν γενομένην κατὰ τὸ πρῶτον Συνέδριον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν (21 - 22 Ἀπριλίου 1960) πρότασιν περὶ ἰδρύσεως Βιοτεχνικῆς Τραπεζῆς λειτουργούσης κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ελλάδος. Πρὸς βελτίωσιν δὲ τῆς λειτουργίας τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων προβλέπεται ἡ σύστασις «Ἰνστιτούτου Βιοτεχνικῶν Ἐρευνῶν» (I.B.E.).

Ἡ προγραμματιζομένη ἀνάπτυξις ἀξιολόγου κεφαλαιαγορᾶς, διὰ τῆς ὁποίας αἱ οἰκογενειακῆς μορφῆς βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις θά μεταβληθοῦν εἰς πραγματικὰ ἀνωνύμους ἐταιρείας, ἀπαιτεῖ θεθαίως χρόνον. Ἐπεὶ γὰρ ὅμως ἡ ἐξέυρεσις σοβαρῶν πόρων δι' ἐπενδύσεις εἰς τὸν κλάδον τῆς μεταποίησης. Καὶ τὰ κεφάλαια θά ἐξευρεθοῦν κυρίως διὰ ἀμέσου συνεργασίας τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας με ξένα ἐπιχειρήσεις καὶ ἰδίως τῆς Ε.Ο.Κ. Τὸ πρόγραμμα στηρίζει σχετικῶς ἀρκετὰς ἐλπίδας καὶ εἰς τὴν δραστηριότητα τῆς Ε.Τ.Β.Α. Ἀτυ-

χώς όμως τὰ διαθέσιμα τῆς Ε.Τ.Β.Α. καὶ τῶν νεωστὶ ἰδρυθεισῶν Τραπεζῶν Ἐπενδύσεων εἶναι πολὺ πενιχρά.

Ἐργατικὸν δυναμικόν.

Καὶ εἰσερχόμεθα τέλος εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κλάδου τῆς μεταποιήσεως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, λόγῳ συνεχοῦς προοδευτικῆς αὐξήσεως τῆς ἐξωτερικῆς μεταναστεύσεως, παρατηρεῖται σχετικὴ στενότης εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας. Βραχυπροθέσμως δὲν νομιζομεν ὅτι ἡ στενότης θὰ μεταβληθῆ ταχέως εἰς ἑλλειψιν ἐπικίνδυνον. Διότι ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρύτατα στρώματα ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ὑποαπασχολομένου. Καὶ ἡ ἐντύπωσις αὕτη ἐνισχύεται ἀπὸ πρόσφατον εἰσήγησιν τοῦ Ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος Καθηγητοῦ Ἀδ. Πεπελάσι, γενομένην κατὰ τὴν δημοσίαν συζήτησιν, τὴν ὀργανωθείσαν τὴν 29 καὶ 30 Μαρτίου 1966 ὑπὸ τοῦ «Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος» ἐπὶ τοῦ θέματος «Μετανάστευσις καὶ Ἀπασχόλησις». Ἐξ μελέτην τοῦ Κέντρου Οἰκονομικῶν Μελετῶν (Ἡ πλεονάζουσα ἐργατικὴ δύναμις εἰς τὴν Γεωργίαν) προέβλεπεν ὁ καθηγητὴς Α. Πεπελάσις τὴν δημιουργίαν σημαντικῶν ἐργατικῶν ἑλλειμμάτων ἐποχικῶς εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ διεφυσῆθη, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολόγησεν.

Πάντως μακροπροθέσμως θεωρούμενον τὸ θέμα εἶναι σοβαρώτατον, ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ μετανάστευσις καὶ ἔτι μειωθῆ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπαναπατριζομένων, εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνονται καὶ αἱ ἀναγκαστικῶς ἐπαναπατρισθέντες ἐκ Τουρκίας, Αἰγύπτου καὶ ἄλλων χωρῶν καὶ καταστῆ καθαρὰ μετανάστευσις, ἀπορροφᾶ ἐπικινδύνως μέγα ποσοστὸν τῆς φυσικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν κάτωθι ἀριθμῶν :

ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΘΟΡΙΣΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ

Ἔτη	Σύνολον	Ἐπερπόντιος Μετανάστευσις	Μετανάστευσις εἰς Δ. Εὐρώπην
1961	58.837	17.336	41.501
1962	84.054	21.959	62.095
1963	100.072	24.459	75.613
1964	105.569	24.827	80.742
1965	135.000	38.000	97.000
	483.532	126.581	356.951

Ο πληθυσμός άνηλθεν, κατά τὸ πρόγραμμα, τὸ 1965 :	8.482.000
Ο πληθυσμός ἦτο κατά τὴν ἀπογραφὴν 1961 :	8.388.500
Πραγματικὴ αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ 1961 - 1965 :	93.500
Ἐνῷ ἡ φυσικὴ αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ κατά τὴν πενταετίαν 1961 - 1965, ἔτη 5 X 85.000, άνήλθεν εἰς	425.000
Παρουσιάζεται ἐπομένως διαφορά μεταξὺ φυσικῆς καὶ πραγματικῆς αὐξήσεως :	311.500

Ἡ ἀνωτέρω διαφορά μεταξὺ φυσικῆς καὶ πραγματικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ὀφείλεται εἰς καθαρὰν μετανάστευσιν, ἣτις προκύπτει ἂν ἀπὸ τὴν ἀκαθάριστον μετανάστευσιν ἀφαιρεθῇ ἡ παλινδότησις, ἦτοι : $483.532 - 152.032 = 331.500$. Ἡ ἐπιδείνωσις τῆς καταστάσεως δημογραφικῶς, συνεπεία ἀφαιμάξεως ἐνεργοῦ δυναμικοῦ ἐργατικοῦ ὑπὸ τῆς μεταναστεύσεως, καθίσταται ἐναργεστέρα, ὅταν ἐπισημανθῇ ἡ βαρύτης τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ὑπερδάντες τὸ 55ον ἔτος άνήλθον ἀπὸ 12,9% τὸ 1940 εἰς 17,9% τὸ 1963. Οἱ δὲ ὑπερδάντες τὸ 65ον ἔτος άνήλθον ἀπὸ 6,1% εἰς 8,7%. Ἐπῆλθεν δηλαδὴ αὐξησης τῶν μεγάλων ἡλικιῶν κατὰ 50% περίπου !

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸ πρόγραμμα, «οἱ στόχοι τῆς ἐξωτερικῆς μεταναστεύσεως προέκυψαν ἐκ τῆς ἀξιολογήσεως τῶν διαφόρων πλεονεκτημάτων (ἐξασφάλις συναλλαγματικῶν πόρων, ταχεῖα ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, βελτίωσις μακροχρονίως τοῦ ἐπιπέδου εἰδικεύσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ) ἔναντι τῶν μειονεκτημάτων αὐτῆς (δυσμενῆς ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς δημογραφικῆς ἐξελίξεως τοῦ πληθυσμοῦ, δημιουργία στενότητος εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας κλπ.) ἐντὸς τοῦ γενικωτέρου πλαισίου, τοῦ συνόλου τῶν στόχων καὶ τῶν μακροχρονίων ἐπιδιώξεων τοῦ προγράμματος», προτείνεται συνδυασμὸς ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἀκαθόριστου μεταναστεύσεως τῆς τάξεως τῶν 60 - 70.000 ἀτόμων ἑτησίως καὶ χαμηλῆς καθαρᾶς ἐξωτερικῆς μεταναστεύσεως τῆς τάξεως τῶν 25 - 30.000 ἀτόμων κατὰ μέσον ὄρον ἑτησίως. Ἦτοι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ μέσου ὄρου 1960 - 1961 ἐκ 54.200. Καὶ τοῦτο θὰ ἐπιδιωχθῇ διὰ τῆς ἐπιταχύνσεως τοῦ ρυθμοῦ παλιννοστήσεως μεταναστῶν.

Τόσον ἡ παλιννόστησις, ὅμως, ὅσον καὶ ἡ περιστολὴ τῆς μεταναστεύσεως, ἀποκλειομένων τῶν ἀνεπιτρεπτῶν δι' ἐλευθέρους πολίτας ἀπαγορευτικῶν μέτρων, δύναται νὰ ἐπέλθῃ μόνον ἔταν ἐπέλθῃ σχετικὸς κορεσμὸς, ἀπίθανος πρὸς τὸ παρόν, εἰς τὰς χώρας ὑποδοχῆς ἢ σημειωθῇ ἱκανὴ βελτίωσις τῶν ἀποδοχῶν, τῶν συνθηκῶν ἐργασίας καὶ τοῦ αἰσθηματος οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀσφαλείας εἰς τὴν χώραν, ὡς τονίζεται καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα. Ἐκ τῶν προτεινομένων ὑπὸ τοῦ προγράμματος πρὸς ἀνάσχεσιν τῆς μεταναστεύσεως μέτρων, τὰ περισσότερα ἀποδίδουν ἀπλῶς εἰς τὴν προστασίαν τῶν μεταναστῶν — ἔλεγχος προσφορᾶς συμβολαίων ἐργασίας, ἀπαγόρευσις ἐμπορίας ἀτομικῶν

προσκήσεων, ενημέρωσις μεταναστών— χωρίς αισθητόν αντίκτυπον επί τῆς μεταναστεύσεως. Μόνον δὲ ἡ κατάργησις τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους μέσῃ τῆς ΔΕΜΕ, χρηματοδοτήσεως τῆς μονίμου πρὸς ὑπερπόντιους χώρας μεταναστεύσεως καὶ μέτρα ἐλέγχου αὐτῆς, δύνανται νὰ περιορίσουν τὴν ὑπερπόντιον μετανάστευσιν. Σημειωτέον ὅτι ἡ μετανάστευσις αὐτὴ ἐπιχορηγεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ ποσοῦ 20 ἑκατ. δραχμῶν περίπου καὶ ἀπορροφᾷ ἀριθμὸν μεταναστῶν ὑπερβαίνοντα τὰς 25 χιλιάδας κατὰ μέσον ὄρον ἑτησίως, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὸν παρατιθέμενον ἀνωτέρω πίνακα. Εἰς ὠριμασμένας ὑπερπόντιους χώρας καὶ πρωτίστως εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν, ἔχουν δημιουργηθῆ ἰσχυραὶ ἐστίαὶ ὁμογενῶν αἱ ὁποῖαι θὰ προσελκύσουν πάντοτε μετανάστas ἐκ τοῦ συγγενικοῦ των κυρίως κύκλου καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν θετικῶς νὰ συμβάλλουν διὰ τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πατρίδος των. Καὶ δὲν ἔμπορεῖ, οὔτε ἐπιτρέπεται, νὰ παρεμποδισθῇ ἡ μετανάστευσις τοῦ εἶδους αὐτοῦ. Ἀντιθέτως δὲν εἶναι ἐπιθυμητὴ πλέον ἡ προώθησις διὰ κρατικῆς χρηματοδοτήσεως τῆς ἀνεξέλεγκτου ὑπερπόντιου μεταναστεύσεως.

Πρωτίστως, λοιπόν, διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν ὄρων ἐργασίας, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν δημιουργίαν κλίματος οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀσφαλείας, θὰ ἐπέλθῃ αὐτομάτως ἀξιόλογος ἀνάσχεσις τῆς μεταναστεύσεως καὶ ἱκανοποιητικὴ αὐξήσις τῆς παλιννοστήσεως. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ συμβῶνται καὶ ἡ κ ρ α τ : κ ἡ εἰ σ ο δ ἡ μ α τ : κ ἡ π ο λ ι τ : κ ἡ ὡς διαγράφεται εἰς προηγουμένην παράγραφον. Ἐπ' αὐτοῦ ἕως διχάζονται αἱ γνώμαι τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸ ζωτικώτατον αὐτὸ θέμα. Οὕτω, κατὰ τὰς δημοσίας συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Μεταναστεύσεως καὶ τοῦ Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ, τὰς προκληθείσας ὑπὸ τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος (29 καὶ 31 Μαρτίου 1966), ἐδιχάσθησαν σχετικῶς αἱ ἀπόψεις. Ὑπὸ μιᾶς ὁμάδος ὑπεστηρίχθη ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς (Κουτσογιάρης, Πεπελάσης, Μητσός), ὅτι τὸ πρωτεῖον εἶναι ἡ διενέργεια ἐπενδύσεων μεγάλης κλίμακος—διὰ τῆς γνωστῆς σωρεύσεως κεφαλαίων ὑπὸ τῶν φορέων καὶ αὐτοχρηματοδοτήσεώς των— διότι ἄλλως μακροχρονίως θὰ ἐξανημιθεῖν τὰ πρόσκαιρα ἐκ τῆς ἀποταμιεύσεως ὠφελήματα. (Ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου μάλιστα τοῦ Σ.Ε.Β. Ι. Μητσού, ἐτονίσθη ἐμφαντικῶς ὅτι ἐφ' ὅσον ὡς κύριος φορεὺς τῆς ἀναπτύξεως ἀναγνωρίζεται ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία, ἡ πολεμικὴ κατὰ τῶν κερδῶν καταπλῆ σχῆμα δεξιόμορον καὶ ἀντιφατικόν). Ὑπὸ ἑτέρας ὁμάδος (Ἀγγελόπουλος, Φίλιας, Ζαχαρέας), ἀντιθέτως, ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δὲν εἶναι ἐφικτὴ ἐὰν δὲν συμμετάσχουν εἰς τὰ ἐκ ταύτης εὐεργετήματα ὅσοι καλοῦνται νὰ ἐπιμισθοῦν τὸ βάρος τῆς πραγματοποιήσεώς της. Ἡ δικαιοτέρα κατανομή τοῦ εισοδήματος δὲν ἐπιβάλλεται μόνον ἐκ λόγων κοινωνικῶν, ἀλλὰ ἀποτελεῖ κατηγορηματικὴν ἐπιταγὴν τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἀναπτυξιακῆς δεοντολογίας. Ἀνεξαρτήτως τῆς θεωρητικῆς ἀξίας τῶν ὡς ἄνω ἀπό-

φειον, κατά την γνώμην μας, ανάσχεσις τῆς μεταναστεύσεως καὶ εἰς μείζονα κλίμακα παλιννόστησις τῶν μεταναστῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῶν εἰς ὑπολογίσιμον βαθμὸν ἄνευ βελτιώσεως τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν συνθηκῶν ἐργασίας ἐν Ἑλλάδι. Ἄλλως ὁ δημογραφικὸς μακροπρὸς μὲ τὰ θλιβερὰ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐπακόλουθα εἶναι ἀναπόφευκτος.

Πρὸς ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῆς δημιουργηθείσης στενότητος εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας, εἰσηγεῖται τὸ πρόγραμμα τὴν καθιέρωσιν εἰς εὐρείαν κλίμακα τῆς ὑπερωριακῆς ἐργασίας καὶ ἀμοιβῆς, καταργουμένων τῶν ἐφαρμοζομένων περιορισμῶν ὡς μὴ ἀνταποκρινομένων πλέον εἰς τὰς διαμορφωθείσας σήμερον συνθήκας εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας. Σημειωτέον ὅτι τῆς ὑπερωριακῆς ἐργασίας γίνεται εὐρυτάτη χρῆσις εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ πλέον τὸ Ἀγγλικὸν οἰκονομικὸν πρόγραμμα προβλέπει μέτρα πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν νημφευσμένων γυναικῶν νὰ ἐργάζωνται καὶ μετὰ τὸν γάμον, διὰ νὰ πείσων τοὺς ἐργάτας, ὑπαλλήλους, νὰ μὴ ἀποχωρήσουν τῆς ἐργασίας μετὰ τὴν συμπλήρωσιν συνταξίμου ὑπηρεσίας. Προβλέπεται δηλαδὴ λήψις μέτρων τελείως ἀντιθέτων πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην παρ' ἡμῖν ὑποχρεωτικὴν ἀποχώρησιν καὶ συνταξιοδότησιν πολιτικῶν καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, τριακονταετοῦς ὑπηρεσίας. Αἱ διαμορφωθείσαι τελευταίως συνθήκαι στενότητος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγορὰν ἐργασίας ἐπιβάλλουν τὴν ἄμεσον ἀναβολὴν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου περὶ τριακονταπενταετοῦς ὑπηρεσίας. Καὶ ἐπιβάλλουν ἐπὶ πλέον καταπολέμησιν τῶν παρασιτικῶν - μεταπρατικῶν ἐπαγγελμάτων, ὡς καὶ ἀπαλλαγὴν τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὸν ἀναχρονιστικὸν θεσμὸν τῶν κλειστῶν ἐπαγγελμάτων. Διότι παρασιτικὴ ἀπασχόλησις καὶ κλειστὰ ἐπαγγέλματα εἶναι ἀσυμβίβαστα μὲ τοὺς στόχους τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τὴν πλήρη δηλαδὴ ὀρθολογικὴν ἀπασχόλησιν τοῦ διαθέσιμου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Τεχνικὴ ἐκπαίδευσις - εἰδίκευσις.

Καὶ οὕτω μὲν τίθεται τὸ ζήτημα τῆς ἐπαρκούς προσφορᾶς ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Χρῆζει ὁμως ἐξετάσεως καὶ τὸ θέμα τῆς μορφώσεως - εἰδικεύσεως αὐτοῦ. Σχετικῶς πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι λειτουργοῦν σήμερον ἐργαστᾶσια χωρὶς εἰδικευμένους ἐργάτας μὲ τὴν παλαιὰν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς 200 χιλιάδες Ἕλληνες τελείως ἀνεπίδευτοι κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν, προερχόμενοι πρωτίστως ἐξ ἀγροτικῶν περιοχῶν, κατώρθωσαν νὰ μεταβληθῶν εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν εἰς «βιομηχανικοὺς ἐργάτας». Ἡ καταπληκτικὴ τεχνολογικὴ πρόδοσις ἢ σημειωθείσα κατὰ τὰς τελευταίας δύο ἰδίως δεκαετηρίδας, κατέστησε διὰ νέων αὐτομάτων μεθόδων παραγωγῆς, δευτερευούσης σημασίας τὴν συμβολὴν τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν, τῶν ὁποίων ὁ

αριθμός περιορίζεται συνεχώς, και οι μεγάλοι άλλοτε άμοιβαί των υποβιβάζονται, εις τρόπον ώστε να πλησιάζουν τας άμοιβάς των άνειδικεύτων έργατων. Ούτω εις την Άγγλιαν πρό εξαετίας ήδη, σύμφωνα προς έπίσημον ανακοίνωσιν προς την Βουλήν, τó ήμερομίσθιον τού έφαρμοστού (Μηχανουργίας), άνερχόμενον τόν Ιούλιον 1914 εις 184% τού μισθού τού άνειδικεύτου έργατου, υπεβιβάσθη τόν Άπρίλιον τού 1960 εις 133%. Τά ήμερομίσθια των κλειθροποιών και τερναδόρων υπεβιβάσθησαν άντιστοίχως από 170% εις 119%. Τών κτιστών από 150% εις 114% και των όδηγών σιδηροδρομικών μηχανών από 215% εις 147%. Υπάρχει όμως και μικρά τάξι ύψηλης ειδικεύσεως έργατων και άρχιτεχνιτών προικισμένων με έξαιρετικώς ικανότητες, των όποιών οι άμοιβαί είναι πολύ ύψηλαί. Η τάξι αύτή μετά της γραφειοκρατίας των έργατικών έπαγγελματικών, οικονομικών (Συνεταιρισμών καταναλώσεως κλπ.) και πολιτικών δραστηριοτήτων συγκροτούν την λεγομένην *έργατικην άριστοκρατίαν*.

Άντιθέτως προς την σημειουμένην μείωσιν τής συμβολής των έργατων, ή τεχνολογική πρόοδος ειχεν ως συνέπειαν την αύξησιν των άπασχολουμένων εις την βιομηχανίαν ύπαλλήλων. Ούτω εις τας Η.Π.Α. άντεστοίχουν τó 1899 επί 100 έργατων μόνον 6 ύπάλληλοι, τó 1919 19,4 και τó 1964 21,3 ύπάλληλοι. Εις την Δ. Γερμανίαν τó 1967 ύπήρχον 12,7 έκατομ. έργαται και 5,4 έκατ. ύπάλληλοι· εις δέ την Άγγλιαν ό αριθμός των ύπαλλήλων ηύξήθη από 414.000 τó 1891, εις 1.465.000 τó 1931 και εις 2.124.000 τó 1951 (Πρόβλ. Βάργκα, «Ο καπιταλισμός τού 20ού αιώνος» 1962 και Έκόνομιστ 23-4-60. Καί Klofac - Thusty. Έμπειρική Κοινωνιολογία 1964, σελ. 91 - 97). Τείνει δέ ό αριθμός των ύπαλλήλων να έξισωθί προς τó σύνολον των έργατων. Έξέχουσιν δέ θέσιν μεταξύ των ύπαλλήλων κατέχουν τά διοικητικά στελέχη και τά άνωτάτου επιπέδου τεχνικής μορφώσεως στελέχη τής βιομηχανίας.

Η άποδιδόμενη υπό άνεπτυγμένων βιομηχανικώς κρατών σημασία εις έρεύνας προς συνεχή προώθησιν τής ταχέως μεταβαλλομένης τεχνολογίας είναι, ως γνωστόν, καταπληκτική. Τά διατιθέμενα δέ κονδύλια τεράστια. Άναφερόμενα σχετικώς εις πρόσφατον διάλεξιν τού έν Άθήναις Ίνστιτούτου Γκαίτε με όμιλητήν εξέχον μέλος τής Όμοσπονδιακής Γερμανικής Βουλής, τόν δρα Μάρτιν, όστις έτόνισεν ότι εις την Δ. Γερμανίαν έχει παραμερισθί τó φλέγον άλλοτε «κοινωνικόν ζήτημα» και προβάλλεται έπιτακτικώς τó θέμα τής Παιδείας και έπιστήμης. Με γνώμονα ότι ή οικονομική ανάπτυξις και πρόοδος συμβαδίζει με την έπιστήμην — άνέφερε δέ ό όμιλητής παραστατικόν, στατιστικώς διαπιστωθέν παράδειγμα, ότι ό αριθμός των φοιτητών από τó 1900 - 1960 αύξάνεται παραλλήλως με την οίκον. ανάπτυξιν—άνανεούται έν βάθρων ό έξοπλισμός των Άνωτάτων Σχολών και ίδρύονται 4 νέα πανεπιστήμια. Παρωθούνται δέ οι νέοι να παρακολουθήσουν άνωτέρας και άνωτάτας σπουδάς

πρὸς δημιουργίαν στελεχῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὰ προγραμματιζόμενα στάδια ἀναπτύξεως.

Δὲν ἀπαιτεῖται, λοιπόν, σήμερον τεχνικὴ μόρφωσις ὑπὸ τὴν παλαιάν τῆς ἔννοιαν ποῦ διήρκει ἄλλοτε 4 - 5 ἔτη, ἀλλὰ στοιχειώδης σχολικὴ μόρφωσις— ὑποχρέωσις κάθε πολίτου — καὶ ἐν συνεχείᾳ ταχύρρυθμος εἰδικεῖσι. Αὐτὸ δὲ γίνεται ἐπαρκῶς καὶ ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ αὐτοῦ ἐπιγνώθησαν ἱκανοποιητικῶς αἱ ἰδρυθεῖσαι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σοβαραὶ διομηχανικαὶ μονάδες, ὅπως τὸ πρῶτον Διυλιστήριο, τὰ Ναυπηγεῖα, τὰ Ζαχαροποιεῖα, τὸ Διυλιστήριο καὶ αἱ ἐξηρητημένοι ἐξ αὐτοῦ μονάδες τῆς ἐταιρείας «Ἑρσο - Πάπας» Θεσσαλονίκῃ, Ἐργοστάσια Λιπασμάτων καὶ ἄλλαι. (Ἠρβλ. Α' Συνέδριον Ἑλλ. Ἐτ. Οἴκ. Ἐπιστημῶν 1960 ἐπὶ τοῦ θέματος : «Οἶκον. Ἀνάπτυξις τῆς Ἑλλάδος» εἰσήγησιν καθηγητοῦ Ξ. Ζολώτα καὶ παρεμβάσεις ἐπ' αὐτῆς Β' τόμος Συζητήσεις σ. 14 κ. ἐ.) Αὐτὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μάζαν τῶν ἐργατῶν. Εἶναι ἄνωγος ἀναγκαῖα καὶ ἡ προπαρασκευὴ ἐργατικῶν δυναμικῶν ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτης μορφωτικῆς στάθμης. (Ὅπως εἶναι τὰ ὑψηλῆς εἰδικεύσεως ἐργατικά στελέχη καὶ τὰ διοικητικὰ καὶ τεχνικὰ στελέχη τῆς διομηχανίας. Ἡ πλήρωσις τῶν σχετικῶν κενῶν ποῦ ὑπάρχουσιν καὶ τῶν νέων ποῦ θὰ δημιουργηθοῦν εἶναι, θεβαίως, δύσκολος καὶ ἀπαιτεῖ χρόνον. Ἐάν ἄνωγος διατεθοῦν πράγματι τὰ προγραμματιζόμενα σχετικῶς ἀξιολόγητα κονδύλια ὑπεράνω μικροκομματικῶν συμφερόντων — δείγμα τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἡ ἴδρυσις μεμονωμένων πανεπιστημιακῶν σχολῶν εἰς διαφόρους πόλεις, σχολῶν χωρὶς προοπτικὴν ἐπιτυχίας προκαλουσῶν διάσπασιν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ σπατάλην πόρων — δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν εἰς προαγωγὴν τῆς ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς οἴκον. ἀναπτύξεως.

Ὑπὸ τὴν βασικὴν ἄνωγος προϋπόθεσιν ὅτι θὰ βελτιωθῆ ἀίσθητῶς ἡ στάθμη τῆς ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως. Διότι δὲν ὑστεροῦμεν εἰς ἀριθμὸν στελεχῶν ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ εἰς εἰδικευμένα στελέχη ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτης στάθμης. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῆ ὅτι ἐκ τῶν 37.000 ὑπαλλήλων τοῦ διοικητικοῦ κλάδου τὸ 40% εἶναι πτυχιούχοι Ἀνωτάτων Σχολῶν, ἐνῶ τὸ ἀντίστοιχον ποσοστὸν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ μόλις προσεγγίζει τὸ 5%. Ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναλογεῖ ἓνας ἰατρός εἰς 800 κατοίκους περίπου - ἀναλογία συναντωμένη μόνον εἰς ὠρισμαμένα ἐκ τῶν πλέον προηγμένων κρατῶν. Ἀρκεῖ τέλος νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν, εἰς τὸν ὅποιον ἀποδίδεται τόση, ὡς εἶδαμεν ἀνωτέρω σημασία, ἠῤῥξήθη ἀπὸ 19.864 τὸ 1955) 56 εἰς 30.617 τὸ 1961) 62 καὶ εἰς 43.409 τὸ 1963) 64. Εἶναι δὲ ἀπαραίτητος καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ δημιουργία στελεχῶν ὑψηλῆς τεχνικῆς ἐπιστημονικῆς στάθμης. Διότι ἐξ αὐτῶν θὰ προέλθουν, ἀφ' ἑνὸς ἱκανὰ διοικητικὰ στελέχη διομηχανίας, τὰ ὁποῖα θὰ ὑποκαταστήσουν τὴν ἐκ παραδόσεως οἰκογενειακὴν τελέχωσιν τῆς διομηχανίας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι πάντοτε ἡ ἐνδεδειγμένη. Καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑψηλῆς στάθμης τεχνικαὶ - ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς θεβαίως φι-

λοδοξίας δι' εύρειας τεχνικάς έρεύνας και τεχνολογικάς κατακτήσεις άπροσίτους με τά διατιθέμενα μέσα, θα παρακολουθούν τάς τεχνολογικάς κατακτήσεις των άλλων χωρών και θα εργάζονται διά τήν εισαγωγήν των εις τήν χώραν μας, με άπώτερον σκοπόν τόν συνεχή και ταχύ έκσυγχρονισμόν τής βιομηχανίας μας.

Συμπέρασμα.

Όπως έχ προοιμίω έτονίσαιμεν, τό δημοσιευθέν Νέον Σχέδιον Προγράμματος Οικονομικής Αναπτύξεως τής Ελλάδος (1966 - 1970) παρουσιάζει τό βασικόν μειονέκτημα ότι συνετάγη άνευ τής ένδεδειγμένης έκ τής έπιστήμης και τής πείρας προπαρασκευής των επί μέρους μελετών έν στενή μετά των φορέων τής οίκονομίας και των άλλων ένδιαφερομένων κοινωνικών τάξεων συνεργασίας. Συνεργασίας άπαραιτήτου διά τήν σύνθεσιν του προγράμματος. Έπί πλέον δέ άπαραιτήτου όπως προβάλη τους στόχους του προγράμματος ως αίτήματα συλλογικά. Έκ του βασικού αυτού μειονεκτήματος προέρχονται, ως είδομεν, και πλείστοι άλλαι άτέλειαι αυτού.

Ναίμιζομεν έπομένως ότι ή καταρτισθείσα υπό τήν προεδρίαν του καθηγητού Α. Άγγελουπούλου έπιτροπή άναθεωρήσεως του προγράμματος, πρέπει πρωτίστως και κατ' άπόλυτον προτεραιότητα νά έπιμεληθώ τάς επί μέρους μελέτας δι' εύρυτάτης συνεργασίας μετά των συλλογικών εργοδοτικών, εργατικών, άγροτικών και άλλων οργανώσεων και έν συνεχεία νά χωρήσῃ εις τήν σύνθεσιν του προγράμματος, χρησιμοποιούσα τήν προεργασία του Κ.Ε.Π.Ε.
